

ВИСВІТЛЕННЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ ПОЛЬЩІ У ПРАЦЯХ СЛАВІСТІВ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. (1880-1917 рр.)

ЛИМАН С.І. (Харків)

Славістика Російської імперії кінця ХІХ – початку ХХ ст. зробила вагомий внесок у розвиток історичної науки. Її високий науковий престиж був створений не тільки працями учених столичних університетів. Центрами славістики в Російській імперії були в той час і вищі навчальні заклади, що функціонували в Україні. Саме тут в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. здійснювалася розробка великої кількості важливих проблем середньовічної історії зарубіжних слов'ян. Вплив передової позитивістської методології у той час обумовив як вдосконалення техніки дослідження джерел, так і розширення кола їх використання, перш за все за рахунок залучення різноманітних документів з соціально-економічної історії, повз яких проходили здебільшого наші вчені першої половини ХІХ ст. Характерною рисою даного періоду було також і поширення наукового та громадського інтересу до середньовічної історії Польщі.

Серед проблем, що розглядалися полоністами України кінця ХІХ – на початку ХХ ст., слід виділити перш за все історію зовнішньої політики Польщі у середні віки. Взагалі історія міжнародних відносин належала до числа традиційних проблем і розроблялася ученими ще в попередній період, але серйозних досліджень вітчизняними полоністами в цьому напрямку до початку 80-х рр. ХІХ ст. зроблено не було.

У 1884 р. вийшла монографія І.А.Линниченка «Взаимные отношения Руси и Польши до половины XIV ст.», доведена в першій частині до кінця ХІІ ст. Ця тема не одержала в попередній і сучасній їй історіографії належного висвітлення. Інтереси славістів Російської імперії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. зосереджувались головним чином на слов'яно-германських відносинах [1]. Тому вказана праця стала першою серйозною спробою розглянути дуже широке коло проблем русько-польських зв'язків ХІ-ХІІ ст.: політичні, економічні, культурні та релігійні стосунки і навіть шлюбні союзи.

Самому дослідженню передувала ретельний джерельний огляд. Безперечною заслугою І.А.Линниченка стало те, що він вперше у вітчизняній історіографії розглянув польсько-латинські джерела. Разом з тим, у доборі й характеристиці документального матеріалу звертає на себе увагу повна довіра ученого до відомостей,

почерпнутих з руських літописів і надміру критичне ставлення до польських джерел, які рясніють, за висловом автора роботи, рядом очевидних вигадок. І.А.Линниченко також явно знехтував даними німецьких джерел, зупинившись лише на одному Титмарі Мерзебургському [2]. Між тим, у вітчизняній історіографії останніх десятиліть підкреслювалося особливе значення німецьких джерел для дослідження польсько-русських взаємин Х-ХІІ ст. [3].

Найдокладніше І.А.Линниченко зупинився на політичних стосунках Русі і Польщі, оскільки такі відносини були краще відображені у джерелах, аніж стосунки іншого роду. Розгляду цього питання були присвячені два розділи, в одному з яких розглядалися тільки шлюбні союзи. Необхідність виділення цієї проблеми в окремий розділ І.А.Линниченко цілком справедливо пояснював тією величезною роллю, яку відігравали шлюбні союзи між правителями у середньовічній Європі. Авторкові вдалося встановити особливості таких шлюбів між польськими і руськими княжими домами. Ініціатива шлюбних союзів, як стверджував учений, частіше йшла з Польщі на Русь, аніж навпаки, бо польські князі більше потребували чужої допомоги у внутрішніх незгодах і зовнішніх заходах. Окрім князівських шлюбів, І.А.Линниченко зупинився і на шлюбах представників польського і руського населення, однак центральне місце він відвів усе-таки шлюбом князівських родів як фактору, що стримував ворожість двох держав [4].

Такий підхід до оцінки значення шлюбних союзів був властивий взагалі в дореволюційній російській історіографії. На велику роль шлюбів руського княжого дому з іноземними володарськими домами у Х-ХІІІ ст. вказував, зокрема сучасник І.А.Линниченка, київський учений І.Г.Малишевський [5]. Значення русько-польських князівських шлюбів не заперечувалося і у вітчизняній науці, хоча з другої половини ХХ ст. їх вивченню не приділялась достатня увага [6; 7], у зв'язку з чим другий розділ монографії І.А.Линниченка досі залишається найповнішим висвітленням цього питання.

Слід підкреслити роль І.А.Линниченка і як ученого, який стояв біля витоків наукової розробки власне історії політичних відносин між

Руссю і Польщею у розглядувану епоху. Однак у фундаментальних працях, що з'явилися в останні десятиріччя й автори яких так чи інакше торкалися історії русько-польських політичних зв'язків у середні віки, його прізвище згадується вкрай рідко й лише у контексті вивчення деяких питань [8; 9]. Думки ж окремих радянських дослідників давали явно викривлену картину вивченості в дореволюційній історіографії тих чи інших питань цієї проблеми. Так, В.Д.Королюк стверджував, що її представники, у числі яких він називав і І.А.Линниченка, прагнули показати споконвічність русько-польської ворожнечі, яка стала основним змістом багатолітніх стосунків двох сусідніх народів [10]. Насправді ж І.А.Линниченка можна повністю звільнити від подібного докору, оскільки він у своєму дослідженні ніде не висловлював такої думки. Навпаки, він виділяв цілі періоди як взаємних зближень, так і взаємних знегод руських і польських князів, а його концепцію про те, що тільки з кінця XII ст. в результаті послаблення Південної Русі (Галицько-Волинського князівства) починається її тривала вперта боротьба проти агресивних домагань Польщі, цю думку не піддав сумніву поки що жоден сучасний дослідник.

Настільки ж помилковим видається нам і висловлювання М.Б.Свердлова, який стверджував, що для дореволюційної російської історіографії було характерно «зводити історію польсько-руських взаємин до історії війн або історії династичних союзів» [11]. Між тим, іншим формам стосунків між двома державами – економічним, культурним і релігійним – І.А.Линниченко присвятив цілий розділ. Його невеликий обсяг автор пояснював труднощами джерельного характеру [12]. На ці ж труднощі зверталась увага і в радянській історіографії, де вказані проблеми були досліджені дуже слабо [13; 14]. Але саме цей розділ монографії несе на собі дещо тенденційний відбиток, оскільки у всіх висновках відчутна першочергова заданість її сюжету: довести навіть за відсутності серйозних джерел, що Русь не тільки не підпала під культурний вплив Польщі як країни порівняно вищої культури, але й сама впливала на Польщу в торгівлі, промисловості, архітектурі, живопису й чеканці монет, будучи посередником між Польщею і Візантією [15]. Зауважимо, що подібний однобокий підхід зустрічався і у вітчизняній історіографії другої половини XX ст. [16].

У силу вказаних вище джерельних труднощів цілий ряд висновків І.А.Линниченка зробив переважно шляхом логічних міркувань. Так, наприклад, він вважав Польщу лише транзитним пунктом у руській торгівлі з Західною

Європою, а культурну перевагу Русі пояснював ранішим у часі прийняттям нею християнства, що не відповідає дійсності, і її жвавими стосунками з найкультурнішою із держав того часу – Візантією [17]. Хоча ці висновки І.А.Линниченка й не можуть вважатися повністю доведеними, але вони одержали підтвердження вже у наш час деякими археологічними знахідками (польські шоломи XII ст., зроблені на зразок руських, польська кераміка з руським орнаментом, монети із зображенням польського князя Болеслава і написом кирилицею та ін.) [18].

Монографія І.А.Линниченка стала, таким чином, першою серйозною спробою узагальненого висвітлення характеру стосунків, що склалися у IX–XII ст. між Польщею і Руссю. Вона заклала базу не тільки для наступних досліджень у даному напрямку, але й, почасти, сприяла подоланню антипольських тенденцій в офіційній російській історіографії, посиленню інтересу до історії Польщі і, передовсім, до історії її зовнішньої політики.

Історія зовнішньої політики Польщі пізнішого періоду – 70–80 рр. XVI ст. стала предметом дослідження В.В.Новодворського. У нарисі «Польща, Швеція і Данія в царствование польского короля Стефана Батория» (1910) автор торкнувся проблеми міжнародних відносин балтійського регіону другої половини XVI ст.

Історія царювання Стефана Баторія була практично недосліджена не тільки у вітчизняній, але й у польській історіографії. Що ж до ставлення польського короля до Швеції, то це питання, як вказував сам В.В.Новодворський, ніколи не розглядалося в історичній науці [19].

Історію дипломатичних відносин Польщі, Швеції і Данії у вказане десятиріччя В.В.Новодворський розглядав як один з епізодів в історії боротьби держав Північної та Східної Європи за панування на Балтійському морі. У зв'язку з цим центральною проблемою нарису було питання про характер цієї боротьби. Але якщо загальний висновок автора про те, що причиною міжнародних зіткнень на Балтиці був тиск з боку Росії, став нині уже хрестоматійним [20], то спроби автора звести цю боротьбу переважно до конфесійних зіткнень суперечать цілому ряду його ж власних висновків. Так, наприклад, стверджуючи, що міжконфесійні протиріччя мали у цих зіткненнях ще більше значення, ніж політичні [21], В.В.Новодворський нижче вказував на спільність політичних інтересів різновірних Польщі і Швеції, які вели спільну боротьбу проти Івана Лютого [22]. Між тим, саме в цей час римсько-католицька курія, як вказував учений, виношувала плани відновлення католицизму у протестантській Швеції, що закінчилися

повним провалом. Таким чином, головна теза В.В.Новодворського про переважно конфесійний характер боротьби за Балтику, на наш погляд, є не доведена.

Другою великою темою, яка викликала інтерес у полоністів України, була проблема історії Реформації в Польщі. Цій проблемі була присвячена монографія М.М.Любовича «История реформации в Польше. Кальвинисты и анти-тринитарии» (1883). Незважаючи на те, що учений опублікував її вже в роки роботи у Варшавському університеті, вона була підготовлена у Києві, коли М.М.Любович перебував стипендіатом для підготовки до професорського звання при університеті св. Володимира.

Основну ідею своєї монографії М.М.Любович розкриває в наступних словах: «Звичайно з релігійно-реформаційним рухом іде нерозлучно цілий ряд спроб реформувати і політичні, й суспільні, й економічні відносини і, при цьому, прагнення до таких реформ не нав'язані релігійними ідеалами реформаційного руху, а з'являються ще задовго до нього» [23]. Головну причину польської Реформації М.М.Любович вбачав у боротьбі шляхти проти духовенства, в основі якої, на думку автора, лежали суперечності через земельну власність, обов'язок шляхти платити церкві десятину та права останньої притягати до церковного суду світських осіб. При цьому перші безуспішні спроби шляхти обмежити деякі права і привілеї духовенства учений відносив ще на кінець XIV ст. М.М.Любович переконливо показав, як протягом майже півтора століття, що передували Реформації в Польщі, ця боротьба, в умовах слабкості королівської влади, все більше загострювалася, постановою набуваючи характеру відкритого антагонізму. Тепер шляхта не тільки не хотіла сплачувати десятину, але й прагнула відібрати у духовенства його землі, підкреслював автор. Тому Реформацію, що розпочалася у країнах Західної Європи, зразу ж прийняла польська шляхта, використовуючи її як «зброю для переможного виходу із боротьби з духовенством» [24]. Висунувши концепцію про те, що польська Реформація стала продовженням півторастолітньої війни шляхти, в основі якої лежали соціально-економічні причини, М.М.Любович, тим самим, успішно подолав обмеженість своїх попередників і сучасників, котрі не надавали цьому фактору якогось серйозного значення. Ця точка зору була згодом високо оцінена в сучасній історіографії [25; 26; 27].

І все ж, на нашу думку, М.М.Любович подав відверто моністичний погляд на цю проблему і явно не врахував інших причин описуваного

явища. Важко погодитися також і з його твердженням про відсутність будь-якого зв'язку між гусизмом, який знайшов собі на початку XV ст. у Польщі немало послідовників, і Реформацією в цій країні. «За духом ... своїм, – вказував М.М.Любович, – він (гусизм. – С.Л.) був зовсім чужим польському народові: демократичний характер цього вчення не міг подобатися шляхетській Польщі» [28]. Між тим, в історичній науці другої половини XX ст. утвердилася інша думка, згідно з якою одним із джерел польської Реформації було гуситське вчення, і реформаційний рух зародився, таким чином, ще до виступу Лютера [29].

У концепцію М.М.Любовича, що не враховувала інших причин польської Реформації, крім соціально-економічних суперечностей між шляхтою і духовенством, тим не менше, вдало вписувалося його трактування русійських сил цього руху. Вказавши на вузькість соціальної бази Реформації, автор назвав її шляхетською. На його думку, вона зачепила лише вищі верстви суспільства й майже не проникнула до середовища городян і, особливо, селянства [30].

Висновки М.М.Любовича про русійські сили польської Реформації згодом утвердилися у вітчизняній і польській історичній науці [31], а спроби зобразити її як широкий народний рух, що охопив усі верстви суспільства, звучали відносно рідко [32].

Поворотним пунктом у розвитку польської Реформації М.М.Любович вважав відхід від кальвіністів прихильників однієї з найбільших сект-анти-тринитаріїв. З цього часу «реформаційний рух не робить уже успіху», – вказував автор у висновку [33]. Зауважимо, що тезу про розкол у таборі Реформації як одну з причин її поразки у вітчизняній медієвістиці другої половини XX ст. поділяв навіть К.Є.Ліванцев, чие бачення суті розглядуваної проблеми помітно відрізняється від викладу її М.М.Любовичем.

Незважаючи на те, що в опублікованій незабаром роботі М.І.Карєєва «Очерк истории реформационного движения и католической реакции в Польше», її автор намагався довести, що польська Реформація «була рухом чисто релігійним» [34], все ж таки саме концепція М.М.Любовича визначила напрям подальших досліджень даної проблеми. Близьку до цієї концепції точку зору подав, зокрема, і В.П.Бузескул. Здійснюючи видання третього тому «Лекцій по всемирной истории» М.Н.Петрова, він доповнив їх власним розділом «Реформация и католическая реакция в Польше». Нарис ученого був опублікований також і окремо (1888).

Хоча нарис В.П.Бузескула став в основному

результатом переробки вже опублікованих праць на вказану тему, він у ряді випадків усе ж зумів уникнути відвертої компліятивності й спробував поєднати крайнощі різних точок зору з цього питання. Так, він не прийняв тези М.І.Карєєва про чисто релігійний характер описуваного явища, але водночас не згадував і термін «економічні причини», висунутий М.М.Любовичем. «Реформація, – писав В.П.Бузескул, – справа не тільки релігійна, але й політична, соціальна. Згідно з пануючим духом і напрямком століття політичні й соціальні партії, що боролися, йшли під знаменом релігії» [35]. Услід за М.М.Любовичем і М.І.Карєєвим В.П. Бузескул основний зміст польської Реформації вбачав у боротьбі двох головних станів – шляхти і духовенства. Зближувало В.П.Бузескула з М.М.Любовичем і твердження першого про те, що протестантизм «зовсім не проникнув у народну масу, а захопив лише вищий суспільний лад» [36]. Між тим, серед соціальних верств, які підтримували в Польщі ідеї Реформації, М.І.Карєєв називав, поряд з шляхтою, також і городян. Поразка Реформації, головною причиною якої В.П.Бузескул вважав відсутність єдності у таборі протестантів, негативно вплинула, на його думку, на внутрішній розвиток Польщі і зробила закономірним у недалекому майбутньому занепад і втрату національної незалежності у XVIII ст. Останній висновок ученого, безперечно, відбивав традиційну точку зору з даного питання.

Історії польської Реформації торкався у своїх працях і відомий полоніст О.Л.Погодін. Він не написав дослідження, спеціально присвячене цій темі, проте в ряді робіт загального і культурно-історичного характеру виклав свою концепцію бачення вказаного явища.

В основі цієї концепції лежать схожі з думкою В.П.Бузескула міркування О.Л.Погодіна про те, що втрата Польщею державності була обумовлена вже у XVI ст., коли в Європі поширилося реформаційне вчення [37]. Висловивши явно запозичену у М.М.Любовича думку про те, що Реформація у Польщі виникла на ґрунті не лише політичних, але й економічних відносин, О.Л.Погодін разом з тим дав їй вельми негативну оцінку. «Реформаційний рух, – указував він, – охопивши собою майже все польське суспільство XVI ст., згубно вплинув на Польщу: він на порівняно тривалий час зупинив дію і хід державної машини... Серед розумового бродіння у суспільстві, серед хаосів різноманітних учень гинуть зачатки міцності, покладені в основу державного побуту в кінці XV – на початку XVI ст.» [38]. Негативне ставлення до Реформації зближувало О.Л.Погодіна з

висловлюваннями деяких католицьких авторів і, зокрема, з думкою І.Шуйського, який безпідставно твердив, наприклад, що шляхом релігійних війн, полеміки різновірців і фанатичної люті Реформація знищила плоди прогресу нового часу [39].

Вельми спірною видається і думка О.Л.Погодіна про повсюдне поширення Реформації серед населення Польщі [40]. Так, фахівці в даній галузі М.М.Любович, М.І.Карєєв, а також В.П.Бузескул стверджували у свій час, що в реформаційному русі брала участь майже повсюдно одна шляхта й ідеї Реформації практично не зачепили інші соціальні верстви. Зазначимо ще раз, що остання точка зору була згодом остаточно прийнята у вітчизняній і польській історіографії [41].

О.Л.Погодін не висунув якої-небудь загальної концепції історії середньовічної Польщі, однак деякі його погляди з даної теми мають певну наукову цінність. Вони викладені головним чином в курсах його лекцій з історії польської літератури, а також в «Кратком очерке истории славян» (1915), найбільш успішною частиною якого і був розділ, присвячений історії польського народу.

Слід підкреслити, що безперечний вплив на О.Л.Погодіна мали ідеї географічного детермінізму Монтеस्क'є. При цьому учений явно перебільшував значення географічного чинника. Ним, наприклад, він пояснював і децентралізацію Польщі, і необхідність мати постійне військо, яке складалось із шляхти, і повільне проникнення в Польщу культурних ідей, і розповсюдження тут католицизму [42; 43].

Хоча О.Л.Погодін і не був прихильником полонофобських переконань свого вчителя В.І.Ламанського, однак історію падіння Польської держави він пропонував віднести до часів не пізніше XVI ст. На його думку, «доля Польщі склалася так, що її об'єднання було неможливим» [44]. Тим самим він доказував тезу про глибоку катастрофу Польщі, як самостійної держави і неминуче попадання її під владу більш могутніх сусідів, в тому числі і Росії.

Завершуючи огляд вивчення середньовічної історії Польщі славістами України кінця XIX – початку XX ст., можна констатувати, що їхні наукові інтереси зосереджувалися головним чином навколо двох великих проблем: історії зовнішньої політики Польщі та історії польської Реформації. Саме в цей період були створені перші фундаментальні дослідження в цьому напрямку. Так, в дослідженнях зовнішньополітичної історії Польщі можна встановити прояв прогресивної тенденції, не обмежуючись лише аналізом політичних зв'язків, торкаючись зв'язків

економічного, культурного, конфесійного характеру. Прогресивна тенденція проявилася також у відмові від зображення лише церковно-релігійного характеру польської Реформації.

Зазначені роботи стали вагомим внеском у вітчизняну дореволюційну полоністику. Разом з тим, якщо порівнювати науковий доробок

вчених Східної та Західної України в галузі історії середньовічної Польщі, слід визнати більшу продуктивність останніх (О. Бальцер, Т. Войцехівський, С. Закшевський, С. Кутшеба, Л. Фінкель та ін.). Але це пояснюється виключно тим, що історія Польщі вивчалася в Галичині як вітчизняна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пашева Н.М. Связи Киевской Руси со славянскими народами в русской и советской исторической литературе: (Библиография) // Исследования по истории славянских и балканских народов. – М., 1972. – С. 270.
2. Линниченко И.А. Взаимные отношения Руси и Польши до половины XIV ст. – К., 1884. – Ч.1: Русь и Польша до конца XII в. – С.2.
3. Свердлов М.Б. Известия немецких источников о русско-польских отношениях конца X – начала XII вв. // Исследования по истории славянских и балканских народов. – М., 1972. – С. 145.
4. Линниченко И.А. Взаимные отношения Руси и Польши... – С.39.
5. Малышевский И.И. О брачных союзах древнерусских княжеских фамилий с иностранными владетельными домами в Киевский период нашей истории (X-XIII вв.) // Чтения в историческом обществе Нестора Летописца. – 1888. – Кн.2. – С.142.
6. Королюк В.Д. Западные славяне и Киевская Русь. – М., 1964. – С. 231.
7. Пашуто В.Т. Внешняя политика Древней Руси. – М., 1968. – С.48.
8. Головки А.Б. Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X – первой трети XIII в. – К., 1988. – С. 23, 68.
9. Королюк В.Д. Западные славяне и Киевская Русь... – С. 7.
10. Там же. – С. 75.
11. Свердлов М.Б. Известия немецких источников о русско-польских отношениях конца X – начала XII вв. // Исследования по истории славянских и балканских народов. – М., 1972. – С. 144.
12. Линниченко И.А. Взаимные отношения Руси и Польши... – С. 175.
13. Потин В.М. Древнейшая Русь и европейские государства в X-XIII вв. – Л., 1968. – С. 172.
14. Рогов А.И. Культурные связи восточных и западных славян в раннефеодальный период // Исследования по истории славянских и балканских народов. – М., 1972. – С. 165.
15. Линниченко И.А. Взаимные отношения Руси и Польши... – С. 191, 200, 212.
16. Шекера І.М. Міжнародні зв'язки Київської Русі. З історії зовнішньої політики Русі в період утворення і зміцнення Древнеруської держави в VII-X ст. – К., 1963.
17. Линниченко И.А. Взаимные отношения Руси и Польши... – С. 193-194, 214.
18. Рогов А.И. Культурные связи восточных и западных славян... – С. 165, 174.
19. Новодворский В.В. Польша, Швеция и Дания в царствование польского короля Стефана Батория // Журнал Министерства народного просвещения. – 1910. – № 9. – С. 1.
20. Флоря Б.Н. Русско-польские отношения и политическое развитие Восточной Европы во второй половине XVI – начале XVII в. – М., 1978. – С. 286-287.
21. Новодворский В.В. Польша, Швеция и Дания... – С.3.
22. Там же. – С.9.
23. Любович Н.Н. История Реформации в Польше. Кальвинисты и антитринитарии. – Варшава, 1883. – С. 36-37.
24. Там же. – С. 42.
25. Дмитриев М.В. Антифеодальные тенденции в реформационном движении в Речи Посполитой второй половины XVI ст. // Советское славяноведение. – 1984. – № 5. – С. 27.
26. Иванов Ю.Ф. Научная деятельность Н.Н. Любовича // Советское славяноведение. – 1980. – № 4. – С. 85.
27. Ливанцев К.Е. Реформация в Польше // Известия высших учебных заведений. Правоведение. – 1973. – № 1. – С. 71-72.
28. Любович Н.Н. История Реформации в Польше... – С. 45.
29. Ливанцев К.Е. Реформация в Польше... – С. 71.
30. Любович Н.Н. История Реформации в Польше... – С. 324.
31. Дыбковская А., Жарын М., Жарын Я. История Польши с древнейших времен до наших дней. – Варшава, 1995.
32. История Польши. – М., 1954. – Т. 1.
33. Любович Н.Н. История Реформации в Польше... – С. 374.
34. Кареев Н.И. Очерк истории реформационного движения и католической реакции в Польше. – М., 1886. – С. 34.
35. Бузескул В.П. Реформация и католическая реакция в Польше. – Х., 1888. – С.3.
36. Там же. – С.10.
37. Погодин А.Л. Краткий очерк истории славян. – М., 1915. – С. 33.
38. Там же. – С. 82.
39. Szujski J. Odrodzenie i reformacja. – Krakow, 1880. – S. 1-2.
40. Погодин А.Л. Краткий очерк истории славян... – С. 37.
41. Дыбковская А., Жарын М., Жарын Я. История Польши с древнейших времен до наших дней. – Варшава, 1995.
42. Погодин А.Л. История польской литературы. – Х., 1911. – С. 2, 3, 6.

43. Погодин А.Л. Лекции по истории польской литературы.– Х., 1913.– Ч.1.– С. 2-3.

44. Погодин А.Л. История польской литературы...– С. 6.

SUMMARY

HIGHLIGHTING OF MEDIEVAL HISTORY OF POLAND IN WORKS OF UKRAINIAN SLAVISTS AT THE END OF XIX – BEGINNING OF XX CENTURY (1880-1917)

Lyiman S.I. (Kharkiv)

The history of studying the problems of Medieval Poland by the scientists of Ukraine at the end of XIX – beginning of XX century has been considered in this article. It has been defined that the slavists of Ukraine were interested in history of external policy of Poland (I.A. Linnichenko, V.V. Novodvorsky) and the history of Polish Reformation (N.N. Lubovich). In the article it has been shown that while highlighting the above-mentioned topics the Ukrainian slavists of the end of XIX – beginning of XX century have introduced a progressive tendency – not to be limited only with the analysis of political relations but also to consider the relations of economic, cultural and confessional character. This progressive tendency was also exhibited in refusal from figuring only church-religious reasons of Polish Reformation.

РЕЗЮМЕ

ОСВЕЩЕНИЕ СРЕДНЕВЕКОВОЙ ИСТОРИИ ПОЛЬШИ В ТРУДАХ СЛАВИСТОВ УКРАИНЫ КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX вв. (1880-1917)

Лиман С.И. (Харьков)

В статье рассмотрена история изучения учеными Украины конца XIX – начала XX вв. наиболее важных проблем средневековой Польши. Установлено, что темами, вызывавшими у славистов Украины наибольший интерес, были история внешней политики Польши (И.А. Линниченко, В.В. Новодворский) и история польской Реформации (Н.Н. Любович). В статье показано проявление при освещении данных тем прогрессивной тенденции – не ограничиваясь лишь анализом политических связей, касаться связей экономического, культурного, конфессионального характера. Прогрессивная тенденция проявилась также и в отказе от изображения лишь церковно-религиозных причин польской Реформации.

КРСТЕ ПЕТКО МІСІРКОВ І УКРАЇНА

СТРЕЛЬЧУК Н.В. (Чернівці)

Крсте Петко Місірков (1874-1926), відомий македонський славіст і національний діяч, основоположник сучасної македонської мови і правопису, македонської етнографії, автор першої книги і першого друкованого видання сучасною македонською мовою, засновник македонських товариств у Санкт-Петербурзі та Одесі, значну частину свого життя прожив на Україні.

Крсте Місірков народився у селі Постол Еніджевардаської кази в Егейській Македонії (стародавнє місто Пела, столиця Олександра Македонського, яке знаходилося 10 км на схід від Пазара і 40 км на захід від Солуня та 1,5 км від старої римської дороги Via Egnatia). У своїх

спогадах про дитинство Місірков пише: «Село Постол представляє значний інтерес в географічно-історичному і етнографічному плані, і це мало вплив на моє особисте життя, мій інтелект і моральний розвиток» [2, с. 481]. Любов до рідного села, спогади про звичаї та пісні своїх односельчан він проніс через усе своє життя, і перші його наукові розвідки присвячені саме рідним місцям.

Навчання Місіркова у початковій школі припадає як раз на той період, коли просвітницька діяльність та викладання рідною македонською мовою в школі вважалося важким злочинним прогн Османської імперії, а вчителів-